

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle pääsystä korkeampaan koulutukseen Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle pääsystä korkeampaan koulutukseen Pohjoismaiden välillä tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä (HE 140/2015 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- projektisuunnittelija Sini Keinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene ry
- Suomen yliopistot UNIFI ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi pääsystä korkeampaan koulutukseen Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen. Alkuperäinen sopimus on tullut voimaan vuonna 1997 ja sen tarkoituksena on syventää pohjoismaista yhteistyötä ja lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hakeutua ja päästä korkeampaan koulutukseen toisessa Pohjoismaassa.

Sopimusta on muutettu siten, että se on voimassa vuoden 2018 loppuun.

Sopimus on allekirjoitettu Kööpenhaminassa 2 päivänä marraskuuta 2015. Sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet Suomen ulkoasiainministeriölle muutossopimuksen hyväksymisestä. Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin osalta sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun Suomen ulkoasiainministeriölle on niiden osalta ilmoitettu muutossopimuksen voimaantulosta.

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2016 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sivistysvaliokunta toteaa, että hallituksen esityksessä on kyse yhteispohjoismaisesta sopimuksesta, jonka voimassaoloa Pohjoismaat haluavat jatkaa vuoden 2016 alusta vuoden 2018 loppuun. Sopimuksen tarkoituksena on edistää Pohjoismaiden kansalaisten pääsyä korkeampaan koulutukseen muissa Pohjoismaissa. Sopimus edellyttää eduskunnan hyväksymisen, sillä se sitoo eduskunnan budjettivaltaa toistuviin ja merkittäviin vuotuisiin kustannuksiin. Sopimuksen keskeinen ydin on maksukorvausjärjestelmä, jolla on valiokunnan saaman selvityksen mukaan ensisijaisesti poliittinen merkitys Pohjoismaiden välisen korkean opiskelijaliikkuvuuden kansalliselle legitimoimiselle ja priorisoinnille.

Pohjoismaisesta sopimusjärjestelmästä on tarkoitus käydä kattava tulevaisuuskeskustelu vuonna 2016. Tätä sopimusta tarkastellaan tällöin ennen kaikkea osana pohjoismaista sopimuskokonaisuutta ja tästä syystä sopimusta ehdotetaan jatkettavaksi nyky muodossaan seuraavat kolme vuotta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä vastaa nimenomaan Suomen edustajien neuvotteluissa esittämiä toiveita.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta kannattaa hallituksen esityksessä tarkoitetun sopimuksen hyväksymistä. Valiokunta pitää tärkeänä tavoitetta syventää pohjoismaista yhteistyötä sekä lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia hakeutua ja päästä korkeampaan koulutukseen toisessa Pohjoismaassa.

Sopimuksen merkityksestä. Sopimuksen merkitystä opiskelijoiden korkeakoulutukseen pääsulle ja liikkuvuuden lisääntymiselle maiden välillä on hallituksen esityksen mukaan vaikea arvioida, sillä samanaikaisesti koulutukseen pääsyn edellytyksiä Euroopassa on edistetty useilla muilla kansainvälisillä sopimuksilla ja ohjelmilla. Korkeakoulut kiinnittänevät sopimuksen vuoksi korostetusti huomiota ulkomaisten hakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun.

Sopimuksen taloudelliset vaikutukset liittyvät korvausjärjestelmään, jolla tasataan vastaanottavalle maalle muista Pohjoismaista tulevien opiskelijoiden tutkintoon johtavasta koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia. Sopimuksen mukaan Pohjoismaat Islantia lukuun ottamatta maksavat korvauksen opiskelijoistaan toisessa Pohjoismaassa. Kunkin maan korvausosuus otetaan huomioon lisäävänä tai vähentävänä tekijänä määriteltäessä maan maksuosuutta pohjoismaisen yhteistyön vuosittaiseen talousarvioon.

Sopimuksesta johtuva lisäävä vaikutus Suomen Pohjoismaisen yhteistyön talousarvioon vuonna 2015 oli noin 3,3 miljoonaa euroa, ja vuoden 2016 Suomen maksuosuudeksi on arvioitu n. 3,9 miljoonaa euroa. Vuosina 2017—2018 vuotuisen summan voidaan arvioida olevan 4—4,5 miljoonaa euroa/vuosi. Tarvittava määräraha Suomen maksuosuutta varten Pohjoismaisen ministerineuvoston talousarvioon on varattu ulkoministeriön momentille 24.90.66.

Muissa Pohjoismaissa opiskelevien pohjoismaisten opiskelijoiden määrä on sopimuksen voimassaoloaikana kasvanut. Lukuvuonna 1998—1999 muissa Pohjoismaissa opiskelevia omasta maasta opintotukea saavia korkeakouluopiskelijoita oli 6 486, ja lukuvuonna 2013—2014 vastaava luku oli 9 170, eli kasvua oli noin 40 prosenttia. Tanskassa on eniten muista Pohjoismaista tulevia korvausjärjestelmän perusteena olevia opiskelijoita. Tanska on myös ainoa Pohjoismaa, jossa

Valiokunnan mietintö SiVM 1/2016 vp

muihin Pohjoismaihin lähteviä on vähemmän kuin muista Pohjoismaista tulevia. Paras tasapaino lähtevien ja tulevien välillä on Ruotsissa.

Suomessa on sopimuksen voimassa ollessa opiskellut vuosittain hieman yli 200 maksuosuuteen vaikuttavaa pohjoismaista korkeakouluopiskelijaa. Suomesta muihin Pohjoismaihin, erityisesti Ruotsiin, opiskelemaan lähtevien määrä oli pitkään samalla tasolla, mutta on ollut viime vuosina kasvussa. Lukuvuonna 2013—2014 muissa Pohjoismaissa opiskeli 1 496 opiskelijaa ja lukuvuonna 2014—2015 vastaavasti 1 748 opiskelijaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 140/2015 vp tarkoitetun sopimuksen.

Helsingissä 24.2.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Jani Toivola vihr
varajäsen Lea Mäkipää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine